

Opis źródła:

Podobnie jak to miało miejsce w Związku Sowieckim i innych krajach totalitarnych oraz autorytarnych, Polska Ludowa od początku wykorzystywała narzędzia wizualne w tworzeniu własnej propagandy. Plakaty, reprezentujące często wysoki poziom artystyczny, są znakomitym źródłem do badania powojennego życia politycznego ze szczególnym uwzględnieniem oficjalnego przekazu. Ich interpretacja wymaga oczywiście „przebicia się” przez filtr propagandy, to jest zrozumienia celu, który przyświecał twórcom i ich zleceniodawcom, czyli władzy.

Miejsce wydania:

Powrót nad Odrę i Bałtyk. Plakaty ze zbiorów Muzeum Niepodległości w Warszawie, red. T. Skoczek, Warszawa 2015, s. 38-39.

M. Forc, *Motywy militarne w polskiej propagandzie komunistycznej w latach 1944-1956*, [w:] *Socjologia wizualna w praktyce. Plakat jako narzędzie propagandy wojennej*, red. T. Ferenc, W. Dymarczyk, P. Chomczyński, Łódź 2011, s. 191.

Źródła:

W. Zakrzewski, S. Bojko, *Ziemie Zachodnie to bogactwo Polski*, 1946

J. M. Brzeski, *Nad Odrę – po ziemię ojców i dobrobyt*, 1946

[na czerwonym konturze, obok flagi Polski, widnieje nazwa „Wrocław”]

Pytania do źródła:

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy)

1. Wskaż tytuł plakatu odnoszący się do czasów, gdy Śląsk ze swoją historyczną stolicą stanowiły część Polski?
2. W przypadku którego plakatu podkreślono bogactwo Ziemi Zachodnich?
3. Czy oba plakaty odnoszą się do całości ziem, które po II wojnie światowej weszły w skład państwa polskiego?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto

1. Który z plakatów powstał z pewnością przed tak zwanym referendum ludowym?
2. Wskaż element plakatu, który mógł być interpretowany jako ukryta sugestia do powojennych przesiedleń ludności Kresów Wschodnich II Rzeczypospolitej.
3. Na plakacie W. Zakrzewskiego widnieje postać Bolesława Chrobrego. Dlaczego władca ten w 1946 roku był bohaterem odpowiednim z punktu widzenia propagandy Polski Ludowej? Podaj jeden przykład.

Wskazówki:

Oba plakaty odnoszą się co prawda do „Ziem Odzyskanych”, ale w dziele J. M. Brzeskiego odnajdujemy jedynie odniesienie do jednego z regionów, czyli Dolnego Śląska z Wrocławiem. Tytuł plakatu zawiera określenie „ziemie ojców”, co w połączeniu z warstwą graficzną tworzy jasne odniesienie do przeszłości, gdy cały Śląsk wchodził w skład Polski Piastów. Z kolei wspólną cechą obu plakatów jest podkreślanie bogactwa przyłączonych terytoriów. Najbardziej widoczne jest to w pracy W. Zakrzewskiego i S. Bojki, ale również plakat J. M. Brzeskiego również zawiera wzmiankę o „dobrobycie”.

Oba plakaty powstały w roku tak zwanego referendum ludowego z czerwca 1946 roku. W przypadku pierwszego możemy określić wprost, że powstał przed głosowaniem, gdyż zawiera bezpośrednio odniesienie do jednego z pytań referendalnych („Głosuj za utrwaleniem nowych granic zachodnich: TAK”). W pracy W. Zakrzewskiego i S. Bojki możemy też dostrzec ukryte odniesienie do kwestii powojennych przesiedleń w postaci wzmianki o ziemi na Zachodzie, która miała zostać rozdana tysiącom rodzin chłopskich. Co ciekawe autorzy wykorzystali też postać Bolesława Chrobrego: władcy, który toczył wojny z Niemcami zakończone zdobyciami terytorialnymi (pokój budziszyński), za którego panowania granice Polski miały kształt zbliżony do tego, który uzyskała po II wojnie światowej.

Literatura pomocnicza:

Czyżniewski M., *Propaganda polityczna władzy ludowej w Polsce 1944–1956*, Toruń 2005.

Izdebski J., *Plakat w służbie propagandy 1944–1956*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2001, nr 11, s. 72-74.

Powrót nad Odrę i Bałtyk. Plakaty ze zbiorów Muzeum Niepodległości w Warszawie, red. T. Skoczek, Warszawa 2015.

Propaganda PRL. Wybrane problemy, Gdańsk 2004.

Ziemie Odzyskane w plakacie. Katalog zbiorów Muzeum Niepodległości w Warszawie, red. T. Skoczek, Warszawa 2023.

Najważniejsze cezury:

1945 – konferencja poczdamska.

1946 – rok stworzenia obu plakatów

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Arkadiusz Siwko